

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2019/20:14

Fredagen den 22 november

---

§ 1 Utrikes frågor – utveckling

Statsrådet Peter Eriksson

Återrappport från möte i Europeiska unionens råd för utrikes frågor
– utveckling den 16 maj 2019

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikes frågor – utveckling den 25 november 2019

Anf. 1 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar Peter Eriksson med stab välkomna till dagens EU-nämnd. Jag lämnar ordet för återrappport.

Anf. 2 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Nämnden har fått ta del av den skriftliga rapporten från föregående rådsmöte. Vi hade också en lunchdiskussion, som handlade om ramarna för en ny finansieringsarkitektur. Det är en fråga som kommer upp vid mötet på måndag.

Anf. 3 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Det finns inga frågor på återrapporten, så vi lägger den till handlingarna.

Då släpper vi in statsrådet på dagordningspunkt 3, Aktuella frågor.

Anf. 4 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Det här är ett formellt möte. Jag börjar med Mogherini, som vid inledningen av mötet kommer att ta upp aktuella frågor.

Vi har fått information om att hon kommer att lyfta upp förberedelser inför mötet i Global Refugee Forum i Genève i december. Hon kommer också att uppmärksamma rådsslutsatserna om demokrati som antogs i oktober på FAC utrikes och redogöra för förhandlingsläget vad avser post-Cotonou.

Anf. 5 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Tack för informationen! Vi lägger dagordningspunkten till handlingarna.

Vi går in på dagordningspunkt 4, Den framtida finansiella arkitekturen för hållbar utveckling och EU:s grannskap.

Anf. 6 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Rådet ska ha en diskussion om den europeiska finansieringsarkitekturen för hållbar utveckling och granskning. Inga rådsslutsatser förutses. Däremot väntas Ekofin anta slutsatser om arkitekturen i december. Regeringen återkommer till riksdagen om dessa.

En process har inletts för att se över den europeiska arkitekturen för utvecklingsfinansiering. I oktober presenterade den så kallade visemannagruppen som tillsatts av rådet en rapport med rekommendationer om förändringar av arkitekturen. Rapporten diskuterades på Ekofin den 10 oktober, och finansministern samrådde inför mötet då med EU-nämnden.

Regeringen välkomnar den pågående översynen och instämmer i att det finns utrymme till förbättring av den europeiska arkitekturen. Behoven av effektivt utformad utvecklingsfinansiering för att nå målen i Agenda 2030 och Parisavtalet är stora.

Regeringen avser därför att vid FAC lyfta upp att eventuella förändringar av den europeiska arkitekturen bör vägledas av en ambition att maximera utvecklingseffekterna av det globala systemet för utvecklingsfinansiering. Det bör ske inom ramen för befintliga resurser.

Regeringen anser att det är centralt att de förändringar som görs på europeisk nivå inte heller försvagar det multilaterala systemet, inte heller att det minskar EU:s eller medlemsländernas inflytande i multilaterala organisationer eller EU:s roll som stöttepelare för det globala multilaterala systemet. Med andra ord: Vi bör inte försvaga Världsbankens och EU:s eller medlemsländernas möjlighet att påverka systemet genom att hitta en annan struktur.

Regeringen instämmer i visemannagruppens analys att Afrika och klimatfrågan är viktiga. Det finns på dessa områden ett behov av att förbättra arkitekturen. Samtidigt är det nödvändigt att även i fortsättningen ha en hög ambitionsnivå gällande länderna i EU:s granskning och att i bredden av EU:s utvecklingssamarbete lägga tillräcklig fokus på frågor som demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Regeringen kommer att bevaka den fortsatta processen.

Anf. 7 LUDVIG ASPLING (SD):

Som jag förstod rapporten handlar den om just finansieringsarkitekturen, inte så mycket om tematiska indelningar av bistånd, strategier eller vad som är viktigast rent materiellt.

Biståndsministern säger att för Afrika är klimatförändringarna viktigast, men vad gäller projekten som ska genomföras i Afrika är fattigdomsbekämpningen naturligtvis det som är viktigast. Afrika släpper ut lite växthusgaser; 4 eller 5 procent av världens CO₂-utsläpp kommer däriifrån. Fokus måste väl ligga på fattigdomsbekämpning snarare än att de ska sluta använda fossil energi.

Det är vår avvikande mening.

Anf. 8 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Ordförande! Tack för föredragningen!

Min fråga gäller inte själva arkitekturen utan för att ministern och regeringen öppnar för en vidare diskussion.

Vi har genom åren sett att för många länder, även EU, går biståndet till

migrationsbekämpning, det vill säga åtgärder för att minska migrationen, snarare än fattigdomsbekämpning, det vill säga det som driver migrationen.

2019/20:14
22 november

Hur kommer detta att tas om hand? Driver ministern alltid denna fråga i EU, det vill säga att bistånd från länder och från EU ska gå till bistånd, fattigdomsbekämpning, inte till att bekämpa migration?

Anf. 9 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag ger mig själv ordet.

Jag förstod att på utrikesutskottets möte lyftes också det östliga partnerskapet upp. Jag skulle vilja höra vad statsrådet har att säga om de kopplingarna. De får inte tappas bort när en annan inriktning visas.

Anf. 10 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Jag vänder mig först till Ludvig Aspling. Jag sa att regeringen instämmer i visemannagruppens analys att Afrika och klimatfrågan är viktiga. När vi pratar om Afrika inkluderas fattigdomsbekämpning. Sedan är sakfrågan klimatfrågan. De är två centrala frågor vi måste arbeta med de kommande åren.

Det är en rimlig analys att de stora problemen med fattigdom finns i Afrika och att den stora frågan i övrigt antagligen är klimatfrågan.

Vi instämmer i den analysen, och jag bedömer att om det är fattigdomsfrågan som Aspling vill referera till behöver vi inte vara oeniga. Men om det är något annat kanske det ändå behövs.

Jag tror inte att migration är rätt fråga att diskutera. Vad jag vet har den frågan inte varit uppe i det här sammanhanget. Det är snarare de pågående budgetförhandlingarna. Det finns fortfarande en omfattande diskussion som berör konditionalitet och migration kopplat till biståndet. Jag håller med om att man i det här sammanhanget inte bör sammanbinda dessa frågor. Här handlar det om biståndseffektivitet när det gäller finansieringsstrukturen. Det är det som ska vara i fokus.

Den tredje frågan, som ordföranden tog upp, har jag inte full koll på i fråga om vad som hände på det förra FAC-mötet.

(FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN: Det var på utrikesutskottets möte.)

Jaha, det var i utskottet! Kan du upprepa frågan en gång till?

Anf. 11 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vår ledamot i utrikesutskottet påpekade vikten av att det geografiska mandatet inte tappas bort, att det är viktigare att vi kan säkerställa att uppdraget vad gäller insatser i Öst- och Centraleuropa kvarstår. I den nya prioriteringsordningen är det ett helt annat fokus, och det gäller att vi inte tappar det arbete som har gjorts under lång tid. Det finns ett stort hopp, och det är viktigt att vi håller kvar prioriteringen. Jag skulle vilja höra hur statsrådet ser på den delen kopplad till arbetet.

Anf. 12 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Jag ber om ursäkt! Precis på grund av diskussionen i utrikesutskottet lade vi in en extra mening där det framgår att det samtidigt är nödvändigt att fortsätta att ha en hög ambitionsnivå gällande länderna i EU:s grannskap och i att bredden av EU:s utvecklingsamarbete lägga tillräcklig fokus på frågor som demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet.

Jag håller verkligen med om att det är ett viktigt fokus. Det finns alltid en risk eftersom många av de andra länderna inom EU har andra fokus. Vi måste se till att hålla ögonen på att Östeuropa finns med i diskussionen i det framtida arbetet.

Anf. 13 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Jag tror inte riktigt att jag fick svar på den fråga jag ställde. Den kanske missuppfattades. Låt mig utveckla den något.

Aidwatch visar i sin rapport att många EU-länders bistånd i stor utsträckning utgår från ett egenintresse i att hindra människor på flykt att ta sig till EU i stället för att biståndet faktiskt går till fattigdomsbekämpning.

Jag menar att varje gång bistånd diskuteras ska Sverige påpeka att biståndet ska gå till fattigdomsbekämpningen, inte till det som i mångt och mycket sker nu, nämligen att man tar från biståndsbudgeten för att hindra människor att röra på sig eller migrera. Jag menar att Sverige alltid ska påpeka detta. Det sker redan nu, och det finns tankar på att en större del av biståndsbudgeten ska gå till det.

Anf. 14 FREDRIK MALM (L):

Fru ordförande! Det ringer lite varningsklockor här.

Statsrådet säger att Sverige ställer sig bakom att klargöra klimatfrågan och att ett fokus på Afrika är viktigt. Men rapporten är betydligt mer kategorisk än så. Den slår fast att klimatförändringarna utan tvivel är den *viktigaste* globala utmaningen. EBRD vill då använda det verktyg som i mångt och mycket har varit det mest framgångsrika EU-verktyget för att stödja uppbyggandet av Östeuropa efter kommunismen. Sedan vill man "biffa" upp banken och i stället rikta den mot Afrika för att i praktiken konkurrera med Kina. Det är så jag uppfattar hela idén.

Vi liberaler är skeptiska till detta. Det vi ser framför oss är att de som kommer att få stå tillbaka är Östeuropa, västra Balkan och MENA-regionen, och det är EU:s nära grannskap. Där måste Europeiska unionen fortsätta att ha ett högt fokus.

Jag är synnerligen skeptisk till hela inriktningen, och jag känner mig inte heller riktigt nöjd. Man nämner att efter utrikesutskottets sammanträde i går har man fört in delar i ståndpunkten, som Peter Eriksson läste upp. Det är klart att det är bättre än att inte nämna det alls. Jag känner mig ändå inte riktigt trygg i detta med tanke på att regeringen stöder den initiala utgångspunkten för förändringarna.

Anf. 15 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Jag tänker att vi måste vara lite noga med sakerna här.

Vi diskuterar nu finansieringsstrukturen. Jag tror inte att vi ska gå in på alla möjliga sakfrågor och koppla dem till denna diskussion. Det handlar om andra frågor som inte är uppe på dagordningen, till exempel

migrationen eller den diskussion som finns i samband med budgetprocessen. Här handlar det om strukturen för hur vi ska jobba med lån och bankerna i framtiden, vilka relationer vi har till Världsbanken, IMF och hur Europa ska strukturera sitt arbete kring lånefaciliteter.

Jag vill inte att vi ska dra iväg och ta ställning i en massa sakfrågor som inte är direkt kopplade till den här agendan.

Det finns en formulering här om att vi instämmer i visemannagruppens analys att Afrika och klimatfrågan är viktiga. Det betyder inte att vi instämmer i alla delar av analysen. Den rapporten kommer vi inte heller att ta ställning till i övrigt på mötet, utan den kommer upp närmare på finansministrarnas möte senare.

Det innebär att jag inte ser någon poäng med att gå in i detalj på vad det skulle innebära om finansministrarna i nästa steg säger ja till rapporten, utan det får man göra i det sammanhanget. Däremot tror jag att det kan vara bra, som flera nu är inne på, att vi betonar att granskingsfrågorna är viktiga och att vi inte släpper det perspektivet i en finansieringsstruktur-agenda.

Anf. 16 HANS ROTHENBERG (M):

Fru ordförande! Det är ändå så att finansieringsfrågorna är avhängiga den analys som har gjorts tidigare, och det kommer upp i ett senare skede när man ska göra olika avvägningar. Detta är inte direkt detaljer i sammanhanget, utan det är någonting som kan ha direkt påverkan på kommande beslut.

Om nu statsrådet menar att analysen inte ska följas i alla delar och att man inte är helt överens om analysen vore det kanske bra om det framgick i regeringens ståndpunkt. Vid gårdagens möte i utrikesutskottet förde Liberalerna och Centern fram den synpunkten. Jag ser inte att det är någon skillnad i regeringens ståndpunkt mellan underlaget till gårdagens möte och det vi har fått till EU-nämndens möte i dag, vilket hade varit på sin plats. Jag ska ge en liten kommentar kring just detta.

Jag har över tid noterat att det förekommer färre justeringar i regeringens ståndpunkt mellan utskottsmöte och påföljande EU-nämnds-sammanträde än tidigare. Det är därför det är så viktigt att vi har utskottsmötena före EU-nämndssammanträdena och att vi där kan signalera eventuella avvikande ståndpunkter: för att regeringen ska ha möjlighet att föra in de resonemangen, så att vi slipper ha de diskussionerna här i EU-nämnden. Det är ett medskick till regeringen i det fortlöpande arbetet mellan utskotten och EU-nämnden.

Jag tycker att det vore bra om regeringen landade i en kommentar som fördes till ståndpunkten. I annat fall kommer vi att ställa upp på det som Fredrik Malm framförde här. Om det landar i en avvikande mening, medskick eller någonting annat är upp till herr Malm.

Anf. 17 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag tror i och för sig att det är sagt så att det talade ordet också är regeringens ståndpunkt, det vill säga det som uttalas här. Jag kan dock instämma i att det självklart är en fördel om det finns i det som är dokumenterat och om vi kan stämma av med respektive ledamöter. Men det som sägs här är alltså det som är regeringens ståndpunkt, antingen det finns på papper eller inte.

Anf. 18 HANS ROTHENBERG (M):

Ja, det stämmer. Det är bara det att det talade ordet sägs i realtid, när vi kommer till mötet. Om det är så att regeringen har tagit till sig av det som sägs i utskottet kan vi läsa det kvällen före, och då behöver vi inte göra de inlägg som jag gör just nu.

Anf. 19 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Just precis. Statsrådet ska få möjlighet att kommentera, men vi har en person på talarlistan.

Anf. 20 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Ordförande! Jag hade inte tänkt anmäla avvikande mening i den här frågan, men jag hade hoppats att statsrådet skulle säga att det är en viktig fråga för regeringen hur biståndet fördelas och hur de pengarna används. Jag fick inte det svaret, vilket föranleder mig att faktiskt anmäla avvikande mening i den här frågan.

Anf. 21 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Jag vill vara tydlig med att det är det muntliga som gäller. Det vi säger här är det som regeringen sedan för vidare på ministerrådet.

Anf. 22 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag vill ställa en fråga till SD. Du anmälde eventuellt en avvikande mening, Ludvig Aspling. Kvarstår den, eller har du fått ett svar som gjort att den har fallit?

Anf. 23 LUDVIG ASPLING (SD):

Min avvikande mening handlade om själva fokuset vad gäller utvecklingsarbetet och det faktum att statsrådet nämnde att klimatförändringarna var det viktigaste för Afrika, så ...

(Statsrådet PETER ERIKSSON (MP): Det sa jag inte.)

Det var i alla fall så jag uppfattade saken. Om det är så att statsrådet inte menade det kan vi dock stryka min avvikande mening.

Anf. 24 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Då har vi rätat ut det frågetecknet – tack så mycket!

Anf. 25 PÅL JONSON (M):

Jag vill göra ett mycket kort inlägg för att inskräpa det Hans Rothenberg säger.

När regeringen har förutsättningar att föra in synpunkterna i de skriftliga ståndpunkterna skulle jag vilja vädja till regeringen att verkligen göra det, så att vi får en fungerande EU-nämnd och kan undvika sådana här rätt så räddiga diskussioner. Det är ett generellt medskick. Vi brukar alltid markera innan ifall vi har avvikande meningar, för att nämnden ska fungera väl. Därför skulle jag gärna vilja ha skriftliga kompletteringar när det finns förutsättningar för detta. Det är alltså ett generellt medskick.

Anf. 26 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Detta löser vi som sagt inte i dag, men det är ett bra medskick inför framtiden.

Anf. 27 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Nu var det alltså möte i utrikesutskottet i går. Det fördes en diskussion där, och om EU-nämnden vill att vi ska ta till oss den får man nog ändå acceptera att det tar lite tid. Vi måste fundera på hur det ska formuleras. Att vi dagen efter kan meddela det är väl inte en dålig ordning; jag har svårt att se att det skulle kunna gå så väldigt mycket snabbare än så.

Anf. 28 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Dessutom var det information i utrikesutskottet i går, inte överläggning. Det blir alltså ett medskick tillbaka till våra kollegor att markera och göra det till en överläggning, så att man får det på pränt där. Vi kan konstatera att det finns förbättringspotential på flera områden i detta.

När det gäller punkten i sig uppfattar jag det dock som att det finns stöd och majoritet för regeringens här redovisade inriktning, med en avvikande mening anmäld från Vänsterpartiet.

Vi går vidare till dagordningspunkt 5, Bättre samarbete mellan EU och medlemsstaterna till stöd för utvecklingen i övergångsländer – fallen Etiopien och Sudan, vilket är en diskussionspunkt.

Anf. 29 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Rådet förväntas ha en diskussion om EU:s stöd till länder i transition genom utvecklingssamarbetet. Fokus kommer att ligga på Etiopien och Sudan, och inga rådsslutsatser förutses.

Regeringen välkomnar diskussionen. Vi ser det som en viktig del av EU:s utvecklingspolitiska arbete att på ett ändamålsenligt sätt kunna stödja demokratiska genombrott när sådana görs i länder som Etiopien och Sudan. Jag kommer att framföra att denna typ av stöd ställer höga krav på att EU kan agera snabbt, flexibelt och riskmedvetet. Det kräver även samordning mellan EU, medlemsstaterna och andra aktörer, såsom FN och de internationella finansiella institutionerna.

Nederländerna kommer att inleda diskussionen om Etiopien som landexempel. Jag kommer att understryka vikten av att EU:s stöd till den ekonomiska transitionen kompletteras med stöd till demokratiska reformer och mänskliga rättigheter. Jag kommer även att lyfta upp vikten av EU-stöd till fred och säkerhet, inklusive försoningsprocesser. Jämställdhet och grupper som kvinnor och ungdomar är centralt.

Sverige har ombetts inleda diskussionen om Sudan. Jag kommer att lyfta vikten av att EU stärker stödet till Sudan. Ett huvudbudskap kommer att vara att stödet bör inkludera institutionell kapacitet och reform för att stärka demokratisk samhällsstyrning och rättssäkerhet samt stöd till det civila samhällets aktörer. Fokus bör ligga på kvinnors och ungas politiska deltagande. Regeringen kommer också att framföra att EU bör beakta de stora humanitära behov som fortfarande finns i Sudan. EU behöver även nyttja den kunskap som finns inom EU:s humanitära stöd till Sudan för att kunna bidra till utveckling och reform i landet.

Anf. 30 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Ordförande! Tack för föredragningen, statsrådet!

Jag har egentligen samma fråga här som jag hade under den förra punkten. Nu tog statsrådet upp att EU-medel ska gå till säkerhet, och därför skulle jag vilja fråga om det finns någon risk att man villkorar medel och stöd med migrationshantering och gränsbevakning. Ser statsrådet någon sådan risk? Det är nämligen det vi ser i dag.

Jag vill också påpeka att det inte räcker med enbart kvinnors politiska deltagande. Kvinnors politiska deltagande är en mycket viktig fråga, men man kan också se att kvinnors deltagande är en sak och att det samtidigt kan pågå ganska mycket övergrepp mot och förtryck av kvinnor som *inte* deltar. Därför skulle jag vilja trycka lite extra på detta. Jag hoppas att statsrådet är enig med mig om att det är viktigt med en jämställd utveckling som inte bara handlar om det politiska deltagandet. Det gäller till exempel rätten till sexuell och reproduktiv hälsa.

Anf. 31 ROBERT HALEF (KD):

Tack för föredragningen, statsrådet!

Här har vi ett typiskt exempel på det som påpekades under den föregående punkten när det gäller regeringens ståndpunkt. Vi har också pratat om det tidigare.

Det som sägs här finns inte med i utskicket. Exempelvis hade jag förberett en text kring mänskliga rättigheter, för det finns inte med i utskicket som regeringens ståndpunkt. I stället nämner man bara demokrati. När statsrådet nu även nämner mänskliga rättigheter i sammanhanget finns det inte längre någon anledning för mig att begära ordet. Vi vore alltså, i alla fall från vår sida, tacksamma om vi fick en lite mer utförlig beskrivning av vad regeringen söker för mandat i ståndpunkterna.

Anf. 32 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Detta är en diskussion som handlar om att försöka lyfta fram de förändringar som sker på Afrikas horn så att EU i biståndssammanhang uppmärksammar dem i större utsträckning samt arbetar för att stärka de demokratiska institutionerna, mänskliga rättigheter och en rad andra saker, som jämställdhet och kvinnors och ungas deltagande i den politiska processen.

Det är en viktig fråga som Vänstern tar upp, nämligen att bistandsfrågorna i dag kopplas relativt mycket till migration och säkerhet. Den diskussionen för vi i första hand i samband med budgetprocessen, men det går naturligtvis att ta upp även i detta sammanhang att fokus måste ligga på utveckling och en satsning på demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Jag är helt överens med frågeställaren i den meningen.

Under lunchdiskussionen kommer vi att ta upp en fråga om Etiopien, och i det sammanhanget kommer jag även att lyfta frågorna om SRHR.

Anf. 33 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Gender och utbildning. Det

Anf. 34 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Detta rör lunchdiskussionen om utbildning ur ett jämställdhetsperspektiv, med fokus på situationen i Afrika. Diskussionen kommer att inledas av Finlands bistånds- och utrikesminister, och Etiopiens utbildningsminister är inbjuden till lunchen.

Regeringen välkomnar diskussionen. Utbildning är ett centralt område inom utvecklingssamarbetet, och lunchen utgör en möjlighet att diskutera frågan både med övriga medlemsstater och med ett enskilt samarbetsland. Regeringen avser att vid lunchen betona vikten av att stärka nationella utbildningssystem, särskilt i konflikt- och post-konfliktsituationer.

Regeringen välkomnar särskilt ett fokus på jämställdhet då vi redan driver att barn, framför allt flickor, ska gå färdigt skolan. Jag avser att betona vikten av att ett jämställdhetsperspektiv integreras tydligt i EU:s bistånd, och jag avser även att uppmuntra andra givare till detta. Regeringens tydliga jämställdhetsfokus innebär att vi också kommer att lyfta fram vikten av SRHR i utbildning. Jag avser dessutom att framföra vikten av att nå gruppen äldre flickor. I detta sammanhang avser jag att särskilt uppmärksamma vikten av att avskaffa barnäktenskap och könsstympning samt förhindra tidiga graviditeter – förhållanden som ofta berövar flickor deras rätt till utbildning.

Vi har även identifierat behovet av investeringar i vuxenutbildning, inte minst då en fortfarande stor andel vuxna kvinnor är analfabeter. Det gäller särskilt i Afrika söder om Sahara.

Anf. 35 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Jag tackar statsrådet för föredragningen.

Jag välkomnar verkligen regeringens ståndpunkt i denna fråga. Men jag vill göra ett litet tillägg, och jag hoppas att statsrådet håller med mig. Även om man kan se till att säkra skolan och ha ett bra perspektiv i skolan behöver man titta på den fysiska skolmiljön. Det gäller till exempel om det finns möjlighet för flickor att gå på toaletten tryggt och säkert. Hur ser skolvägen ut när det gäller flickors säkerhet? Det förekommer att de utsätts för sexuella trakasserier och övergrepp under skolvägen. Jag vill bara höra statsrådets syn på detta och om det kan bakas in lite grann i denna diskussion.

Anf. 36 ROBERT HALEF (KD):

Ordförande! När vi nämner grundskola, gymnasieutbildning och vuxenutbildning hoppas jag att det även innefattar yrkesutbildning. Många av dessa personer behöver även yrkesutbildning för att kunna bli självförsörjande och komma från fattigdom och annat. Man behöver ha med sig att det inte bara handlar om att läsa in grundskola och gymnasium utan också om att det satsas på yrkesutbildningar för att människor ska kunna gå vidare och få ett arbete eller sköta ett företag.

Anf. 37 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Den sista meningen som jag läste upp handlar just om behovet av investeringar i vuxenutbildning.

När det gäller SRHR och flickors och kvinnors rättigheter kopplat till utbildning finns det väldigt många olika frågor som är viktiga att diskutera. Jag håller med frågeställaren. Om det är begränsat med tid, vilket det ofta är på dessa lunchdiskussioner, väljer jag att ta upp frågorna om att avskaffa barnäktenskap och könsstympning. Jag ser det som primära frågor för att många unga kvinnor över huvud taget ska få en fungerande utbildning.

När jag vid mitt besök i Kenya häromveckan talade med ambassaden och våra biståndsarbetare framkom det hur stort behovet är att få till en förändring i hela detta område från norra Kenya till Mali och hela Sahelområdet. Det berör säkert också Etiopien i betydande utsträckning.

Anf. 38 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag finner att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkten Övriga frågor.

Anf. 39 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP):

Nej, det finns inga övriga frågor som vi känner till. Om det tillkommer någon övrig fråga kommer det att uppmärksammas under helgen och EU-nämnden får tillfälle att roa sig med detta under helgsamtal.

Anf. 40 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi tackar statsrådet med medarbetare för i dag.

Anf. 41 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Matilda Ernkrans med medarbetare välkomna till EU-nämnden. Då, statsrådet, undrar jag om det finns någonting att säga med anledning av återrapporten.

Anf. 42 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Ni har fått återrapporten från det senaste rådsmötet. Utöver det som står där har jag inget ytterligare att rapportera.

Anf. 43 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi går vidare till dagordningspunkt 7, Slutsatser om rymdlösningar för ett hållbart Arktis.

Anf. 44 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Det finska ordförandeskapet presenterade den 8 oktober ett förslag till rådsslutsatser om rymdlösningar för ett hållbart Arktis.

Förhandlingarna i rådsarbetsgrupperna för rymd är nu avslutade. Rådsslutsatserna utgår från de prioriterade områdena för unionens Arktispolicy. De handlar bland annat om att vi ska motverka klimatförändringar, skydda den arktiska miljön och säkerställa en hållbar utveckling i och omkring Arktis.

I rådsslutsatserna lyfts det fram hur EU:s rymdlösningar kan bidra till att möta Arktisregionens särskilda utmaningar och möjligheter. Det konstateras att regionen Arktis kan dra nytta av de tjänster som den europeiska rymdinfrastrukturen bidrar med. Det gäller till exempel jordobservation med Copernicus, satellitnavigering med Galileo och Egnos, satellitkommunikation och rymdlägesbild som täcker Arktisområdet.

Avslutningsvis rekommenderas det i rådsslutsatserna att kommissionen och EU:s höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik tillsammans uppdaterar EU:s Arktispolicy, så att den beaktar nya utmaningar och möjligheter för regionen inklusive rymdlösningarna.

Förhandlingarna i rådsarbetsgruppen för rymd har framför allt inneburit förtydliganden. Därför föreslår regeringen att vi välkomnar rådsslutsatserna. Rådsslutsatserna ger en kortfattad men konkret och väl underbyggd beskrivning av vad EU:s rymdlösningar kan bidra med för att stödja ett hållbart Arktis. Rådsslutsatserna ligger väl i linje med den svenska Arktisstrategins huvudprioriteringar genom att europeiska rymdlösningar kan verka stödjande inom strategins tre tematiska områden klimat och miljö, ekonomisk utveckling och den mänskliga dimensionen.

Den rekommendation och de ställningstaganden som anges i den senaste versionen av rådsslutsatserna är väl valda, och regeringen föreslår att rådsslutsatserna som helhet stöds.

Anf. 45 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag finner att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 8, Främjande av en hållbar rymdekonomi. Detta är en diskussionspunkt.

Anf. 46 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Denna riktlinjedebatt kommer, som sagt, att hållas under rubriken Främjande av en hållbar rymdekonomi. Underlaget för riktlinjedebatten utgår från den europeiska rymdstrategin från 2016 och kommissionens förslag till en sammanhållen rymdförordning för 2021–2027. I underlaget redogörs för hur rymdverksamhet kan möjliggöra hållbar tillväxt genom digitalisering och klimatåtgärder samt för vikten av en hållbar rymdekonomi och en hållbar användning av rymden.

Ett fortsatt genomförande av den europeiska rymdstrategin bör enligt underlaget mer effektivt stödja förnyelse och utveckling av den europeiska rymdindustrin. Det beskriver vidare hur den snabba omvandlingen av den globala rymdekonomin skapar nya möjligheter för att utveckla innovativa produkter, tjänster och processer.

Underlaget beskriver också hur rymdteknologier och rymddata möjliggör industriella aktiviteter och att kunskap och teknik från rymdaktiviteter stöder utveckling också inom andra sektorer och viktiga politiska mål, till exempel hållbar tillväxt.

Rymdverksamhet möjliggör också övervakning inom klimat- och miljöområdet samt skapar förutsättningar för en snabb digitalisering med användande av insamlade rymddata.

I underlaget redogörs vidare för hur de ökade aktiviteterna i rymden ställer allt högre krav på ett hållbart nyttjande. Rymdskrot är till exempel en allvarlig risk för rymdverksamhetens hållbarhet. I underlaget förespråkas därför att Europa bör ta ledningen inom FN-arbetet när det gäller att främja internationella principer för ett ansvarsfullt agerande i yttre rymden och för möjligheterna av att EU ansluter sig till relevanta FN-konventioner. Detta undersöks.

Avslutningsvis formuleras några frågor som vägledning för riktlinjedebatten. De handlar om vilka åtgärder EU bör vidta för att främja förmågan hos rymdsektorn att utveckla produkter som kan komma till användning för icke rymdsektorer och på det sättet stödja en hållbar tillväxt. Frågorna handlar också om hur hållbarhet kan säkerställas som ett viktigt inslag i den europeiska rymdpolitiken och om Europa bör ta ledningen globalt inom hållbart nyttjande av rymden.

Regeringens förslag till svensk ståndpunkt tar sin utgångspunkt i vår nationella rymdstrategi som riksdagen ställde sig bakom i november 2018. Där säger vi att rymdens och rymdverksamhetens betydelse för olika samhällsfunktioner växer på många områden, till exempel för kommunikation, navigation, finansiella transaktioner, jordobservation och klimatövervakning. Samhället har därför blivit alltmer beroende av tjänster och funktioner som det ökande antalet satelliter tillhandahåller. Rymdverksamhet har

också utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska dimensioner, vilket blir mer påtagligt när fler aktörer engagerar sig i rymden. Det har därmed blivit allt viktigare att vi skyddar rymdmiljön och bidrar till ett långsiktigt hållbart och fredligt nyttjande av rymden för att säkerställa tillgången till den. Rymdverksamhet måste bedrivas med nytta för samhället i fokus, där bland annat möjligheterna att bidra till Agenda 2030 tas till vara.

Rymdverksamheten är innovationsdrivande, och flera högteknologiska produkter och tjänster för samhället baseras på upptäckter inom rymdforskningen som sedan har utvecklats i samverkan med näringslivet. Detta har gett upphov till nya innovationer och tillämpningar på andra områden än de ursprungligen var avsedda för, till exempel inom hållbara material.

Anf. 47 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag finner att det finns stöd före regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 9, Förordningen om Europeiska institutet för innovation och teknik. Detta är en beslutspunkt.

Anf. 48 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Fru ordförande! Europeiska institutet för innovation och teknik, EIT, inrättades 2008. Syftet är att möta stora samhällsutmaningar och samtidigt förbättra EU:s innovationsförmåga. Det sker genom en integrering av kunskapstriangelns tre sidor, alltså utbildning, forskning och innovation. EIT ska uppnå dessa mål genom ett antal kunskaps- och innovationsgrupper, KI-grupper. KI-grupperna består av organisationer från alla delar av kunskapstriangeln, och varje grupp består av ett nätverk av centrum runt om i EU.

Ordförandeskapet har presenterat ett utkast till en partiell allmän riktlinje för förordningen för Europeiska institutet för innovation och teknik. Regeringen anser att den föreslagna partiella riktningen är en rimlig kompromiss utifrån förhandlingarna, och den ligger i linje med regeringens ståndpunkt. Regeringens ståndpunkt är att vi anser att modellen för Europeiska institutet för innovation och teknik, EIT, med integration av kunskapstriangeln som omfattar forskning, utbildning och innovation med inriktning mot samhällsutmaningar och syftande till global konkurrenskraft, på ett konkret sätt kan ge ett europeiskt mervärde. Regeringen betonar vikten av att EIT skapar synergier med andra program och initiativ på EU-nivå och nationell nivå, särskilt med Europeiska innovationsrådet, samt en tydligare roll för medlemsstaternas grupp av företrädare.

Regeringen anser även att det är viktigt med en internationell öppenhet och att excellens främjas i kunskapstriangelns alla delar samt att näringslivet aktivt deltar.

Det är positivt att stärka den regionala förankringen av kunskaps- och innovationsgruppernas, alltså KI-gruppernas, verksamhet. Regeringen anser att Sverige kan ställa sig bakom förslaget om kulturella och kreativa näringar som ett område för en ny så kallad KI-grupp.

Regeringen anser att de kulturella och kreativa näringarna har potential att främja europeisk konkurrenskraft och stärka andra insatser inom

områden som kulturarv, demokrati, social inkludering och social innovation.

När KI-grupperna inte längre erhåller medfinansiering från EIT anser regeringen att de bör kunna erhålla strategiskt stöd från EIT för att uppnå finansiell hållbarhet. Stödet kan till exempel bestå av rådgivning om hur KI-grupperna kan attrahera medel från andra EU-program, privata investeringar och andra finansieringskällor.

Även efter det att medfinansiering från EIT har upphört bör KI-grupperna ges möjlighet att delta i EIT-finansierade aktiviteter. Vidare anser regeringen att förslag till nya KI-grupper bör beredas inom ramen för den strategiska planeringsprocessen för Horisont Europa.

Regeringen föreslår alltså att Sverige ställer sig bakom den allmänna riktlinjen vid rådsmötet.

Anf. 49 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag finner sammanfattningsvis att det finns stöd för regeringens ståndpunkt.

Då går vi till dagordningspunkt 10, Beslut om det strategiska innovationsprogrammet för Europeiska institutet för innovation och teknik. Det är en informationspunkt.

Anf. 50 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Detta är en informationspunkt. Ordförandeskapet har inte lyckats nå en gemensam syn på det strategiska innovationsprogrammet och har därför endast presenterat en lägesrapport för rådsmötet. Regeringen anser att rapporten beskriver läget i förhandlingarna på ett bra sätt, och eftersom det är en informationspunkt förväntas ministrarna endast notera rapporten. Jag avser inte att framföra något vid rådsmötet.

Anf. 51 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi så mycket för informationen.

Vi går till dagordningspunkt 11, Horisont Europa-paketet: förordning om ramprogrammet för forskning och innovation 2021–2027. Det är en beslutspunkt.

Anf. 52 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Den största delen av förordningen för Horisont Europa har förhandlats färdigt. I mars 2019 kom rådet och parlamentet i stora drag överens om hur nästa ramprogram ska se ut och genomföras, men det var några delar som lämnades utanför överenskommelsen. Skapandet av synergier mellan Horisont Europa och andra EU-program har inte kunnat diskuteras innan berörda program har förhandlats färdigt. Ytterligare en del som lämnats utanför överenskommelsen var de inledande skälen, som ska beskriva lagstiftarnas intention med programmet. Dessa formuleras lämpligast när förhandlingarna är klara, då många referenser görs i skälen till skrivningarna i förordningstexten.

De inledande skälen är inte en del av lagtexten men kan ha betydelse i bedömningen av tillämpningen av förordningen. Förhandlingarna om skälen har inte inneburit några svåra diskussioner. Regeringens ståndpunkt om de inledande skälen är följande:

Regeringen anser att de inledande skälen beskriver intentionen med förordningen väl. Skälen ligger i linje med den överenskommelse som nåddes i rådet och Europaparlamentet i mars 2019.

Jag går då vidare till frågan om synergier. Hur synergier mellan Horisont Europa och andra EU-program skapas beskrivs i bilaga 4 till förordningen om horisont Europa. Kommissionen anser att det främst är elva andra EU-program som har potential att skapa tydliga synergier med Horisont Europa.

Regeringen bedömer att kommissionens förslag och resultatet av förhandlingarna om texten har lett till en bra formulering om synergier. Horisont Europa kan tillsammans med andra program främst skapa förutsättningar för synergier, medan synergier sedan skapas av dem som genomför aktiviteterna i de olika programmen.

Regeringens ståndpunkt lyder alltså: Regeringen anser att möjligheter till synergier mellan EU-program är en förutsättning för ett effektivt nyttjande av EU-budgeten. Bilaga 4 till förordningen om Horisont Europa beskriver på ett bra sätt möjliga synergier med relevanta EU-program. Det är även viktigt att program som berör forskning och innovation har tydliga regler och avgränsningar, så att direkta överlappningar mellan program inte sker.

Många potentiella synergier, till exempel mellan strukturfonder och ramprogram för forskning och innovation, skapas av dem som genomför projekten. Det är därför viktigt att de som tar emot bidrag från flera program är medvetna om möjligheterna och begränsningarna i de olika programmen. Här har kommissionen en viktig informationsroll.

Regeringen anser också att synergier även med nationella satsningar bör uppmuntras under nästa ramprogram. Det görs lättast genom att forskningsfinansiärer deltar i gemensamma programaktiviteter där även nationell finansiering krävs. På det sättet skapas synergier som förstärker satsningar på nationell nivå och på EU-nivå.

Regeringen anser att Sverige kan ställa sig bakom en allmän riktlinje gällande de inledande skälen samt bilaga 4 om synergier.

Anf. 53 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Tack, statsrådet, för föredragningen!

Från Vänsterpartiets sida har vi inga invändningar mot regeringens förslag till svensk ståndpunkt i sig. Däremot reagerar vi på att man ser Forsvarsfonden som något som man kan ha synergier med. Vi menar att inga forskningsmedel från Horisont Europa ska gå till militär forskning. Jag vill anmäla en avvikande mening i den frågan.

Anf. 54 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vill statsrådet svara på detta?

Anf. 55 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Nej. Vi noterar den avvikande meningen.

Anf. 56 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Sammanfattningsvis finner jag att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt, med en avvikande mening anmäld från Vänsterpartiet.

Då går vi till dagordningspunkt 12, Euratomprogrammet som kompletterar Horisont Europa. Det är en beslutspunkt.

Anf. 57 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Samarbetet inom Euratom går tillbaka till 1957. Forskningsaktiviteter har alltid varit centrala i samarbetet. Euratoms forsknings- och utbildningsprogram syftar till att främja en kontinuerlig förbättring av kärnsäkerhet och strålskydd samt utveckla fusionsteknik.

Den 7 juni 2018 presenterade kommissionen sitt förslag till program för perioden 2021–2025. Under förhandlingarna har några medlemsländer haft reservationer angående texten, vilka följer med till rådsmötet, där det finska ordförandeskapet siktar på att en partiell allmän riktlinje ska kunna antas.

Bland programmets mål finns att uppnå en säker hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Programmet verkar också för en säker avveckling av kärnanläggningar.

Utbildningsinsatserna i programmet har som mål att bibehålla och vidareutveckla expertis och kompetens i EU. Till skillnad från det bredare ramprogrammet för forskning och innovation, Horisont Europa, har Euratoms forsknings- och utbildningsprogram knappt förändrats över tid. Inriktningen är i huvudsak densamma från program till program.

Regeringens ståndpunkt har inte behövt förändras sedan förhandlingarna inleddes. Den lyder: Regeringen anser att forskningssatsningarna inom Euratom bör fortsätta på samma nivå som tidigare och i linje med tidigare programs inriktning. Regeringen ser positivt på inriktningen mot forskning om kärnsäkerhet och strålskydd och anser att det är bra att säkerställa att unionsfinansierad forskning och utbildning inom kärnvetenskap och kärnteknik fortsätter med god kontinuitet.

Regeringen föreslår att Sverige ställer sig bakom beslutet om Euratoms forsknings- och utbildningsprogram för perioden 2021 till 2025.

Anf. 58 MARIA STOCKHAUS (M):

Tack för föredragningen! Vi hade en avvikande mening när detta var uppe för diskussion i utbildningsutskottet, och den handlar om att Euratoms forskningsmedel fokuserar mer på risker än på möjligheter när det gäller kärnkraften. Ska vi kunna avveckla fossila bränslen är kärnkraften en viktig faktor. Man behöver också jobba med att utveckla kärnkraften och inte bara hantera de risker som finns.

Jag kan läsa upp den avvikande mening som vi hade i utbildningsutskottet och som nu följer med och som vi vill anmäla även här:

Det är en mycket liten andel av de europeiska forskningsmedlen inom Euratom som används för att undersöka hur kärnkraften skulle kunna utvecklas för att höja levnadsstandarden i Europa och minska skadliga koldioxidutsläpp. Mer av Euratoms forskningsmedel borde därför fördelas direkt till kärnkraftsteknisk forskning.

Anf. 59 CAMILLA BRODIN (KD):

Tack för föredragningen!

Vi ställer oss också bakom den avvikande mening som Moderaterna
precis framförde.

2019/20:14

22 november

Anf. 60 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Ordförande! Tack, statsrådet, för föredragningen!

Vänsterpartiet hade också en avvikande mening i utbildningsutskottet. Den var precis tvärt emot den som framfördes av Moderaterna och Kristdemokraterna. Vi menar att det är bra att man forskar på hur man på ett säkert sätt kan montera ned kärnkraftverk. Det är också bra med en forskning som syftar till att öka säkerheten runt det kärnkraftsavfall och den strålning som vi redan har. Däremot motsätter vi oss den forskning som syftar till att fortsätta med kärnkraften som energikälla framöver. I den delen anmäler vi avvikande mening.

Anf. 61 MARTIN KINNUNEN (SD):

Sverigedemokraterna ansluter sig till den avvikande mening som Moderaterna läste upp.

Anf. 62 FREDRIK MALM (L):

Liberalerna ansluter sig också till Moderaternas och KD:s avvikande mening.

Anf. 63 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Jag vill bara säga några ord. Jag är fullt medveten om att kärnkraften är en fråga som engagerar många. Den engagerar på ett brett sätt och kanske på lite olika sätt mellan partier och inom partier här i Sverige. Det är samma sak som händer på europeisk nivå. En del länder har en viss inriktning, andra länder har en annan inriktning. Så försöker man hitta någon sorts pragmatisk kompromiss. Den debatten är en sak för sig.

Men det som vi hanterar på det här rådsmötet handlar om forsknings- och utbildningsprogrammet för perioden 2021–2025. Det gäller omfattningen av det och vilka delar det ska innehålla. Men det är inte en förhandling om budget. Det är alltså inte en förhandling om hur stora eller små de olika delarna inom programmet ska vara. Det är en budgetfråga, och den förhandlas inom ramen för långtidsbudgeten. Jag tänker att detta är en viktig sakupplysning för EU-nämnden.

I den avvikande mening som M, KD, SD och L nu har aviserat att de står bakom står det tydligt att mer av Euratoms forskningsmedel borde fördelas direkt till kärnkraftsteknisk forskning. Då är man inne på en budgetfråga. Jag har all respekt för att man kan tycka det, men det är inte detta som vi förhandlar om nu.

Den svenska ståndpunkten, som ju har förhandlats och sakgranskats i utskott vid ett flertal tillfällen, har inte ändrats. Den handlar om forsknings- och utbildningsprogrammets omfattning och om att dessa delar ska ingå också för framtiden – inte i relation till varandra. Jag tycker att det är en viktig sakupplysning. Det kanske gör att man vill ställa ytterligare frågor.

Anf. 64 MATHIAS TEGNÉR (S):

Ordförande! Detta är en viktig fråga både i sak och numera också i form. Om jag har förstått det rätt har man överlagt om den här frågan i utbildningsutskottet under våren 2018, och man har också kommit med information under våren 2019. Sedan hade man alltså en överläggning

häromveckan. Vid överläggningen häromveckan fanns det fortfarande stöd för regeringens linje.

Nu riskerar vi alltså att hamna i en situation där regeringens och Sveriges linje under hela förhandlingsperioden i EU har varit A, och när det sedan väl kommer till beslut hoppar vi som gubben i lådan upp och skriker att vi tycker B. Vi känner alla från politiska förhandlingar till att de som inte kan hålla en stringent linje över tid är svåra att ta på allvar.

Jag är alltid väldigt stolt över Sveriges sätt att hantera EU-frågor. Det är ett bra sätt att dela på ansvaret mellan regering och parlament. Det är egentligen bara, tycker jag, Sverige och Danmark som har så eleganta system. De innebär att vi har tydliga och stringenta åsikter över tid, och åsikterna är dessutom förankrade i parlamentet.

Men det innebär såklart också att både regering och riksdag behöver ta sitt ansvar så att Sverige får ut maximalt av vårt inflytande. Jag är inte helt säker på att det är det bästa sättet att göra att förhandla punkt A under lång tid och sedan dyka upp med punkt B i sista stund.

Jag föreslår därför att vi ajournerar mötet för att se hur vi ska hantera detta på bästa sätt.

Anf. 65 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Jag vill bara tydliggöra att jag står bakom regeringens ståndpunkt och att jag bara har mitt tillägg till denna.

Anf. 66 AMANDA PALMSTIERNA (MP):

Också jag vill tydliggöra att Miljöpartiet står bakom regeringens ståndpunkt och att det är viktigt med forskning om att avveckla kärnkraft och säker hantering av kärnavfall.

Det handlar också om formerna, som Mathias Tegnér tog upp. Det blir väldigt märkligt att göra på det här viset i ett sent skede. Det är därför bra med en ajournering.

Anf. 67 PÅL JONSON (M):

I linje med en stringent punkt är det viktigt att säga att vi har exakt lika ordalydelse som vi hade i fackutskottet här i nämnden. Jag vill ha det fört till protokollet.

Jag uppfattar inte att vi på något sätt har obstruerat i frågan, utan vi har försökt att köra en konsekvent linje. Vi har mig veterligen inte blivit approcherade i någon form av förhandling innan vi träffades här i dag. Jag vill som sagt ha detta fört till protokollet.

Anf. 68 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag ger mig själv ordet.

Också vi ställer oss bakom nuvarande ståndpunkt. Det som har varit över tid är att detta har varit en längre förhandling. Jag skulle gärna vilja att statsrådet utvecklar och förtydligar denna del en gång till.

Jag har en andra faktafråga som jag för min del tycker kan vara relevant. Om man inom ramen för Euratom vill öka på satsningar i den inriktning som M, KD, SD och L här väljer – vad är det för någonting som då får stryka på foten i stället? Det här är ju inte någon utökad ram, utan det är inom ram. Vad är det för andra saker som får stryka på foten? Det

är mer av en kunskapsfråga för mig, som inte har varit inne i den frågan tidigare.

Anf. 69 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Som ni känner till hade jag innan jag blev statsråd en ganska lång tid här i Sveriges riksdag. Jag ledde arbetet som ordförande i miljö- och jordbruksutskottet och även i utbildningsutskottet.

Jag vill bara att ni ska veta att jag under den tiden var en av dem som var mycket noga med att vi skulle sakgranska i utskotten. Det handlar dels om att det är där man har tiden och möjligheten att göra det, dels om att man ska kunna ha en längre diskussion och en tankekedja. Det behöver inte vara så att frågor avgörs vid sittande bord på EU-nämnden. Jag tycker att det är viktigt att hålla i detta.

Med det sagt är det precis så att den avvikande mening som Moderaterna läste upp här också presenterades på utbildningsutskottets sammanträde och stöddes av Moderaterna och Kristdemokraterna. Den avvikande mening i motsatt riktning som lästes upp av Vänsterpartiet fördes också fram där.

Det jag kan förtydliga lite är att vi under en tid har haft denna inriktning från Sveriges regering när vi har hanterat detta på EU-nivå. Den 26 juli 2018, exempelvis, gick det ut ett Fakta-PM till riksdagen med denna ståndpunkt så som den ser ut. Den 9 augusti 2018 hade vi en överläggning med utbildningsutskottet, och där framfördes ingen avvikande mening alls. Den 16 maj 2019 var det en ny information till utskottet under förhandlingen. Där uttrycktes i talepunkten den inriktning som vi har fortsatt att jobba utifrån.

I förra veckan hade vi en överläggning med utbildningsutskottet, och då angavs en avvikande mening från Moderaterna och Kristdemokraterna i en linje och från Vänsterpartiet i en annan riktning.

Jag vet inte om EU-nämnden känner att jag ska lämna över ordet till Jonas, som är en av de tjänstemän som finns, stöder och verkar omkring oss oavsett vilka vi är som sitter runt det här bordet.

Vill ni ha något ytterligare förtydligande av vad det faktiskt är vi ska fatta beslut om på rådet och vad det är man fattar beslut om när det gäller budgeten och de olika förhållandena till de olika delarna? Kan det vara en sakuplysning som EU-nämnden vill ha innan vi ajournerar oss?

Anf. 70 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE:

Det tar vi gärna emot.

Anf. 71 Departementsrådet JONAS BJÖRCK:

God morgon! Jag ska försöka redogöra för de delar som ingår i Euratomprogrammet. Det finns ett förslag till budget från kommissionen, men precis som statsrådet sa ska man notera att den artikel som reglerar budgeten inte ingår i den partiella allmänna inriktningen. Den kommer att förhandlas inom ramen för EU:s långtidsbudget.

Icke desto mindre handlar Euratomprogrammet om forskning och utveckling inom kärnsäkerhet, säker hantering av använt kärnbränsle och radioaktivt avfall. Det finns tillämpningsområden för kärnvetenskap och joniserande strålning, strålskydd samt olycksberedskap, fysiskt skydd, kärnämneskontroll och icke-spridning.

Det ingår även insatser för att bibehålla och vidareutveckla expertis och kompetens i unionen, att främja utvecklingen av fusionsenergi och bidra till genomförande av EU:s färdplan för fusionsenergi och att stödja gemenskapens politik för kärnsäkerhet, kärnämneskontroll och fysiskt skydd. Det är de här delarna som ingår i programmet.

Anf. 72 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Bara för att få en förståelse för vad den alternativa avvikande mening som vi nu diskuterar skulle innebära: Detta är ändå inom ram för Euratomprogrammet. Det är alltså de andra insatserna som det då kommer att bli en omprioritering från för att gå till det som ni önskar. Förste vice ordföranden undrar om det är rätt uppfattat.

Anf. 73 MARIA STOCKHAUS (M):

Vi uppgav denna avvikande mening i våras, den 16 maj, på utbildningsutskottets möte. Det är alltså inte första gången som vår avvikande mening anges.

Rent allmänt på utbildningsutskottet, och i synnerhet i det här fallet, har närvaron av statsråd varit ganska begränsat. Det skulle kunna underlätta diskussionen om statsråden kom direkt och diskuterade frågan med respektive utskott.

Anf. 74 FREDRIK MALM (L):

Fru ordförande! Jag sitter inte i utbildningsutskottet, men det är en känd ståndpunkt sedan ett antal decennier att Liberalerna är för kärnkraft, att vi gillar forskning och att vi gillar EU.

Jag tycker att Moderaterna agerar klokt och att den avvikande mening som läggs fram här från deras sida är välavvägd. Jag står fast vid att vi ansluter oss till den.

Anf. 75 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag noterar att vi i nuläget är åtta på en linje och åtta på en annan linje.

Det har begärts ajournering. Anser nämnden att vi behöver en ajournering, eller ska vi gå till omröstning?

Jag hör förslag på omröstning i salen. Är det någon som står kvar vid förslaget om ajournering?

SD har två ledamöter här – detta sagt som en förklaring av rösterna. Därav är det åtta mot åtta.

Min fråga är: Ska vi ajournera mötet innan vi fattar beslut eller är vi redo att gå till beslut?

Anf. 76 PÅL JONSON (M):

Vi föreslår en ajournering i och med att det är åtta mot åtta. Vi får väl lösa ut det med en kort ajournering.

Anf. 77 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi ajournerar mötet i några minuter.

Ajournering

EU-nämnden beslutade kl. 10.10 på förslag av förste vice ordföranden att ajournera samrådet.

Återupptaget samråd

Samrådet återupptogs kl. 10.15.

Anf. 78 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Som jag sa när jag avbröt förhandlingarna skulle det vara ett par minuters ajournering. Ett par minuter har gått, och jag uppfattar det som att i det samtal som har förts inte finns underlag för någon förhandling.

Är vi redo att gå till beslut?

Anf. 79 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru ordförande! Vi undrar om det skulle vara möjligt att avvakta en minut till med anledning av att vi har en ledamot som är på ingång med språng. Om det skulle vara okej tackar vi för det.

Anf. 80 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi har haft långa förhandlingar, och vi är snarare sena än tidiga i programmet jämfört med vad som var aviserat. Jag avser därför att gå till beslut.

I den runda som har varit bedömer jag att det är åtta röster för regeringens ståndpunkt och åtta för den avvikande meningen. Grundat på ordförandens utslagsröst finner jag därför att det finns stöd för regeringens ståndpunkt med avvikande mening anmäld från M, KD, L och SD och ett oliklydande tillägg i form av avvikande mening från Vänsterpartiet.

Vi går vidare till punkt 13, Slutsatser om EU:s uppdaterade bioekonomistrategi. Det är en beslutspunkt.

Anf. 81 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Ordförande! Den uppdaterade bioekonomistrategin för EU som kommissionen presenterade 2018 är ett ramverk för utveckling av hållbar och cirkulär bioekonomi. I en växande bioekonomi som möter globala utmaningar behöver mer biomassa göras tillgänglig från jord, skog och vatten samtidigt som uppsatta miljö- och klimatmål nås.

I rådsslutsatserna pekade ordförandeskapet på kopplingen mellan en cirkulär bioekonomi och stärkt konkurrenskraft för EU. Förslaget till rådsslutsatser stöder strategins tre huvudmål: att stärka och skala upp den biobaserade sektorn genom att öppna för investeringar och marknader, att påskynda utvecklingen av lokala bioekonomier i hela EU samt att förstå bioekonomins ekologiska gränser.

Forskning, innovation och investeringar är viktiga möjliggörare och drivkrafter för omställning till en cirkulär och hållbar bioekonomi och en klimatneutral ekonomi generellt.

För att minska Europas fossilberoende och nå klimat- och miljömål är internationellt samarbete och samverkan inom forskning och innovation viktigt.

I nästa ramprogram för forskning och innovation, Horisont Europa, är ett av klustren i den andra pelaren, som riktas mot globala utmaningar, av störst intresse för jordbrukets kunskaps- och innovationssystem. Under genomförandet bör detta kluster därför utvecklas vidare för att öka innovationstakten inom bioekonomi och kunskapsspridningen om effektivare nyttjande av biomassa från mark och vatten.

Forsknings- och innovationsåtgärder inom Horisont Europa kan ge synergier med EU:s jordbrukspolitik genom att skapa samverkan mellan forskare och jordbruksföretag, bland annat genom så kallade partnerskapsprogram.

Regeringen anser att ansatsen i rådsslutsatserna är relevant och kommer väl i tiden. Viktigare faktorer för omställningen till en samhällsnyttig, cirkulär och biobaserad ekonomi täcks i slutsatserna. Regeringens ståndpunkt blir därför att regeringen anser att rådsslutsatserna på ett bra och balanserat sätt följer upp den uppdaterade strategin från 2018. Regeringen anser därför att Sverige bör ställa sig bakom rådsslutsatserna.

Anf. 82 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag har mig själv på talarlistan.

Centerpartiet är mycket positivt till en uppdaterad bioekonomistrategi och anser att det finns stor potential för nya och gröna jobb, inte minst på landsbygden. Men vi anser också att det är nödvändigt att utveckla bioekonomin om vi ska klara den gröna omställning som krävs för att vi ska nå Parisavtalets målsättningar.

Det är viktigt att strategin stimulerar innovation och nytänkande och att vi undviker klåfingriga detaljregleringar som kan komma att ge en effekt motsatt effekt genom att begränsa incitamenten för innovation i sektorn.

Det är extra viktigt att poängtera att kaskadprincipen, som säger att man ska använda råvaran till den produkt som har högst förädlingsvärde, inte ska regleras i EU:s lagstiftning.

Vi ser också positivt på utkastet till slutsatser. Särskilt punkt 27, som lyfter fram vikten av bioekonomin, får en framskjuten roll i kommissionens nya Green Deal. I detta sammanhang är det viktigt att poängtera att vi också gärna ser att en uppdaterad skogsstrategi får en viktig roll, utan att för den delen ta något ifrån det nationella självbestämmandet på detta område.

Vill statsrådet göra något tillägg, eller är vi redo att gå till beslut?

Anf. 83 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):

Jag tackar för kommentaren.

Anf. 84 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag finner att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt.

Vi går vidare till nästa dagordningspunkt, Övriga frågor.

2019/20:14
22 november

Anf. 85 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S):
Ordförande! Under Övriga frågor avser det inkommande kroatiska ordförandeskapet att presentera sitt arbetsprogram. Jag avser inte att framföra något under denna punkt, då det endast är för information.

Anf. 86 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDE:
Vi tackar statsrådet och hennes stab och önskar dem en trevlig helg.

§ 3 Konkurrenskraft – inre marknad och industri
Statsrådet Anna Hallberg
Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 26 september 2019
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 28 november 2019

2019/20:14
22 november

Anf. 87 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Anna Hallberg och hennes stab välkomna till dagens sammanträde i EU-nämnden.

Vi börjar med återrapporten. Finns det något mer att tillägga än det som är utskickat?

Anf. 88 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru ordförande! Det senaste konkurrenskraftsrådet ägde rum den 26 september, under det finländska ordförandeskapet. Nämnden har fått en skriftlig rapport från mötet. Jag tänkte inte lägga till något mer.

Anf. 89 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Tack för återrapporten!

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Direktiv om ändring av direktiv 2013/34/EU vad gäller offentliggörande av inkomstskatteuppgifter.

Anf. 90 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Förslaget innebär i huvudsak att multinationella företag som är verksamma inom EU och som har en omsättning som överstiger 750 miljoner euro ska redovisa vissa uppgifter, till exempel antalet anställda, nettoomsättning, resultat före skatt, påford inkomstskatt, betald inkomstskatt och ackumulerad vinst som de haft inom EU land för land.

De ska också redovisa dessa uppgifter för jurisdiktioner som finns med på EU:s förteckning över icke samarbetsvilliga jurisdiktioner på skatteområdet. För jurisdiktioner som inte finns med på denna förteckning ska de lämna de aktuella uppgifterna på en aggregerad nivå.

Dessa uppgifter ska göras tillgängliga för allmänheten på företagets webbplats under minst fem år.

Regeringen anser att detta är en fråga om harmonisering av skatteregler, vilket framför allt är medlemsstaternas befogenhet. Beslut på detta område ska därför fattas med enhällighet. Sådana frågor bör dessutom behandlas i rådskonstellationer som har ansvar för skattefrågor.

Sverige tog upp frågan om skatteförslag som finns i akter som inte rör skatt i samband med Ekofin i december 2016 och blev lovade av det inkommande ordförandeskapet att man skulle återkomma i frågan på ett kommande Ekofin. Någon sådan återkoppling har ännu inte skett, och regeringen anser därför att förslaget om allmän inriktning bör tas bort från dagordningen på KKR. Regeringen anser inte att förslaget är färdigförhandlat, och Sverige bör därför motsätta sig förslaget.

Anf. 91 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag skulle ha sagt detta innan jag släppte in statsrådet.

Det har ju kommit väldigt sen information till skatteutskottet. Det har heller inte skett någon överläggning före, vilket vi framför kritik mot. Gången är ju sådan att det ska ha varit i fackutskott först.

Jag vill också för ledamöterna göra ett notat om att det finns en uppdaterad ståndpunkt som är utsänd i materialet. Det skulle jag ha sagt innan jag släppte in statsrådet.

Anf. 92 CAMILLA BRODIN (KD):

Ordförande! Tack, statsrådet, för föredragningen!

Vi kristdemokrater har samma uppfattning som regeringen om hur beslutsförfarandet gällande skattefrågor ska se ut i EU. Vi värnar medlemsstaternas självbestämmande på skatteområdet och anser att detta säkerställs genom att det krävs enhällighet i rådet inför beslut.

Samtidigt ser vi positivt på gemensamma regler om offentlig land-för-land-rapportering. Offentlig rapportering gör det möjligt för människor att se om multinationella företag betalar sin del av skatten, och man kan då utkräva ansvar. Detta gäller speciellt i länder där skattelagstiftningen brister eller där resurser inte finns för att säkra att detta följs.

Sådan rapportering finns för banksektorn i EU, men detta behöver införas inom alla sektorer för att motverka skatteflykt.

Vi vill därmed anmäla en avvikande mening. Vi anser att den sista meningen i ståndpunkten bör bytas ut och att det i stället bör föras in en ny mening som lyder: Sverige bör verka för en EU-gemensam lagstiftning om offentlig land-för-land-rapportering för multinationella företag.

Vi tycker att det är lite märkligt att Sverige fortsätter att blockera denna fråga.

Anf. 93 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Ordförande! Tack, statsrådet, för föredragningen!

Även från Vänsterpartiets sida menar vi att Sverige ska fortsätta att förhandla för att nå en enighet. Vi tycker att det är viktigt att vi har en offentlig land-för-land-rapportering för multinationella företag. Precis som KD framförde är det ett viktigt verktyg i arbetet mot till exempel aggressiv skatteplanering och skatteflykt.

För att göra det enkelt tror jag att jag kan ansluta till den avvikande meningen från KD, för att ordföranden ska slippa ha olika avvikande meningar att ta ställning till.

Anf. 94 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag tackar för visad omsorg!

Anf. 95 PÅL JONSON (M):

Fru ordförande! Tack, statsrådet, för föredragningen!

Precis som fru ordföranden sa har vi synpunkter på och invändningar mot ärendehantering, processen och de korta ledtiderna. Detta komplicerar saker.

Vi tycker dock att den uppdaterade ståndpunkten är bättre än den föregående, och vi kan stödja regeringens ståndpunkt i denna fråga.

Anf. 96 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Jag har en fråga från oss i Centerpartiet.

Vi har haft ett flertal uppvakta bostadsorganisationer som uttryckt stor oro för detta. Jag skulle gärna höra statsrådets svar på den oro som har uttryckts från flera olika organisationer på denna punkt.

Anf. 97 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Detta är ju en fråga som har varit uppe tidigare. Det är också en fråga där ansvaret i viss utsträckning ligger på Finansdepartementet. Därför tänkte jag be statssekreterare Leif Jakobsson från Finansdepartementet att besvara frågorna i just detta ärende.

Anf. 98 Statssekreterare LEIF JAKOBSSON:

Naturligtvis är inte vi heller nöjda med den tidsaxel som har varit för detta ärende. Låt mig ändå försöka förklara vad det är som har hänt.

Denna fråga har som sagt – om man uttrycker sig så – legat för fåföt väldigt länge eftersom det inte har funnits en majoritet. Som statsrådet refererade till tog vår finansminister på Ekofinmötet 2016 upp frågan om att det var fel rättslig grund. Denna inställning har också rådets rättstjänst, och det är ju en ganska tung instans i sammanhanget.

Sedan har det egentligen inte hänt någonting. Vi har avvaktat diskussionen i Ekofin; den har inte tagits upp.

I mitten av oktober fick vi indikationer om att ordförandeskapet ändå tänkte ta upp denna fråga. I slutet av oktober hölls ett attachémöte. Uppfattningen efter detta var att det inte fanns en majoritet för att ta upp frågan på konkurrenskraftsrådet, men den 7 november fick vi ett besked om att ordförandeskapet ändå tänkte sätta upp den på dagordningen.

Sedan dess har det hållits ett attachémöte och ett Corepermöte. Vid bägge dessa tillfällen har Sverige fört fram uppfattningen att detta är en skattefråga som ska beslutas med enhällighet och i den rådskonstellation som har att hantera skattefrågor.

När vi insåg att man har för avsikt att gå vidare skrev finansministern i fredags ett brev till ordförandeskapet – både till finansministern och till näringsministern – och påtalade att Sverige starkt motsätter sig att denna fråga sätts på dagordningen.

Svar fick vi i måndags. Ordförandeskapet sa där att man ändå tänker pröva denna fråga.

Egentligen är det sedan i måndags vi har haft det hela klart för oss. Vår uppfattning var att någonting nog hade trillat mellan stolarna även i det stora EU-maskineriet och att denna Ekofindiskussion inte hade varit. Vi bedömde att det var rätt orimligt att man satte upp det på dagordningen, men nu är det gjort.

Vi har begärt att frågan kommer upp på nästa Ekofin. Det kommer att ske, men nästa Ekofin är efter konkurrenskraftsrådet. Vi kommer naturligtvis att med emfas hävda att det inte får gå till så här.

Jag ska också säga att det vid mötet 2016, då vår finansminister väckte frågan om att den rättsliga grunden var fel, var en lång rad medlemsländer som instämde i hennes åsikt.

Detta är inget vanligt sätt att hantera det, och det var som sagt först i måndags som vi var riktigt på det klara med att man ändå tänkte gå vidare.

Därför har den ståndpunkt som är redovisad för skatteutskottet sedan ganska länge – det har också avrapporterats i skatteutskottet hur detta har hanterats – inte heller varit föremål för någon begäran om överläggning. Den har handlat om frågan om vilken rättslig grund det är. Om vi markerade tydligt redan i det läget är ju frågan, med tanke på den diskussion som pågår om att övergå till beslut med kvalificerad majoritet i skattefrågor generellt, ännu hetare nu. Finansministern har för avsikt att, som jag uppfattar det med hela riksdagens stöd, fortsätta att hävda att det är enhällighet som ska gälla. Då har vi ett litet testexempel här.

Underförstått finns det opinionsyttringar och annat, men än så länge har vi faktiskt inte gått in i diskussion om sakfrågan. Sveriges hållning är och förblir att vi än så länge hanterar frågan om vad den rättsliga grunden är och hur ett sådant här beslut ska fattas.

Sedan vill jag tillägga, bara som information: Frågan om land-för-land-rapportering finns ju som en global överenskommelse där den delas mellan skatteverken. Det här finns i dag för att skatteverken ska kunna få indikationer och göra ytterligare utredningar. Denna andra fråga har inte i sak behandlats i någon överläggning med skatteutskottet eller i något annat sammanhang. Men fortfarande är alltså uppfattningen att detta inte ska beslutas på konkurrenskraftsrådet och inte med de här rösträtsreglerna.

Anf. 99 CAMILLA BRODIN (KD):

Tack för den informationen! När äger det här Ekofinmötet rum, så att man vet ett tidsspänn för hur lång tid det skulle kunna ta innan frågan kommer upp igen?

Anf. 100 Statssekreterare LEIF JAKOBSSON:

Den 5 december. Inför det finns ett möte med skatteutskottet.

Anf. 101 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Så bra!

Sammanfattningsvis finner jag att det finns stöd för regeringens här redovisade ståndpunkt med avvikande mening anmäld från KD och V.

Då har vi dagordningspunkt 5, Den externa dimensionen av europeisk konkurrenskraft, som är en diskussionspunkt.

Anf. 102 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru ordförande! Nästa dagordningspunkt är som sagt en diskussionspunkt, en diskussion om den externa dimensionen av den europeiska konkurrenskraften. EU behöver en omfattande, ambitiös och framtidsinriktad tillväxtagenda för att bli mer konkurrenskraftigt på globala marknader och för att säkerställa hållbar tillväxt.

I diskussionen på konkurrenskraftsrådets möte avser regeringen att framföra sina prioriteringar för en framtida inre marknad. Regeringen kommer även att betona vikten av att motverka protektionism som begränsar öppenhet och fri handel mot bakgrund av det diskussionsunderlag som diskussionen baseras på.

Den inre marknadens regelverk behöver så långt möjligt vara globalt anpassat. Regelverk och strategier för den inre marknaden bör i större utsträckning samordnas med den yttre handelspolitiken. Regeringen kom-

mer att fortsätta driva på för höga standarder för produktsäkerhet, djurskydd och mål för handel vad gäller miljö, klimat, jämställdhet och hållbarhet. Självklart är alla en integrerad del av EU:s handelspolitik.

Regeringen kommer vid mötet att framföra tre saker som stärker EU:s konkurrenskraft.

För det första stöder vi vikten av digitalisering, som nämns i ordförandeskapets diskussionsunderlag. Vi vill även betona tjänstesektorns betydelse och potential för hela ekonomin. Dessutom behövs ett ökat fokus på genomförande av EU:s regelverk.

För det andra behöver vi en modern och framåtriktad industripolitik som utnyttjar möjligheterna till strukturförändringar, digitalisering och övergång till en klimatneutral, cirkulär ekonomi. EU:s konkurrensregler fungerar bra, men man måste fortsätta att säkerställa en trygghet för konsumenter, innovationskraft, produktivitet och tillväxt.

För det tredje kommer regeringen att framföra att det är viktigt med öppenhet mot tredjeland och att det är nyckeln till vår konkurrenskraft. I tider med ökade handelsspänningar måste vi se till att våra företag kan lyckas i det globala skedet, oavsett om det är inom EU eller utanför EU.

Regeringen kommer också att framföra att EU måste avstå från att införa protektionistiska regler som andra länder i värsta fall kan komma att följa. Faktum är att de försök som görs att skydda europeiska företag från utländsk konkurrens ofta från motsatt effekt. Till exempel kan jag ange skyddstullar på import av solpaneler, bioetanol och cyklar. Det har motverkat övergången till en grön ekonomi och gör den dyrare än vad den behöver vara.

EU ska i stället var en pålitlig och progressiv förhandlingspartner som försvarar och moderniserar det multilaterala handelssystemet inom WTO. Det är bara genom att respektera just detta multilaterala handelssystem och handelsreglerna där som vi kan upprätthålla rättvisa spelregler.

Slutligen måste det göras lättare för EU:s industrier att delta i globala värdekedjor. Tjänster och tjänsteexport har fått en allt större betydelse för Sveriges ekonomi, och industri- och tjänsteproduktionen har blivit alltmer integrerad. Tjänster i värdekedjorna kan därmed påverka den inre marknadens externa och interna konkurrenskraft.

Anf. 103 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Fru ordförande! Jag tackar statsrådet för föredragningen. Sverigedemokraterna har anmält en avvikande mening i utskottet som jag vill hänvisa till. Vi har samma avvikande mening här i dag.

Anf. 104 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Kan du bara med en mening beskriva vad den innefattar? Det vore värdefullt för oss som inte var med i utskottet.

Anf. 105 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Det gäller detta med megatrender och det diskussionsunderlag från ministerrådet där man beskriver att det på det handelspolitiska området finns marknadsstörande agerande från tredjeland, till exempel genom statliga subventioner, begränsad tillgång till den inhemska marknaden för utländska bolag och andra former av icke-tariffära handelshinder. Givet detta faktum menar vi att det blir något problematiskt att den svenska

ståndpunkten tycks ignorera denna problembild genom sina problematiseringar kring medlemsstater, att de utnyttjar handelspolitiska skyddsinstrument och så vidare.

Anf. 106 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Tack, statsrådet, för föredragningen! Jag har lite frågor om det som står i mitten av regeringens förslag till svensk ståndpunkt och som gäller länders handelspolitiska svårigheter som ska lösas genom WTO. Jag vet att detta var uppe även i näringsutskottet, men det var en informationspunkt där så man kunde inte anmäla någon avvikande mening till protokollet. Jag ska därför upprepa den fråga som ställdes där om hur regeringen ser på att skydd för människor, djur och växter också ses som ett handelshinder. Jag har fått information om att man skulle ta tillbaka det och återkomma i frågan, så jag vill höra hur regeringen ser på det.

Sedan har vi frågan om nettonollutsläpp av växthusgaser. Där har jag förstått att det som avses bara är inom EU, det vill säga att man inte avser import av varor. Det kan ju finnas utsläpp av växthusgaser där varan produceras om än inte i Sverige eller inom EU. Det skulle jag också vilja få förklarat för mig.

Anf. 107 PÅL JONSON (M):

Fru ordförande! Det var bara ett förtydligande som jag skulle vilja ha. Det står i den skriftliga ståndpunkten att kommissionen också har föreslagit regler för att skydda EU:s marknad för offentlig upphandling från utländsk konkurrens. Jag vill bara kolla så att inte detta träffar de intentioner vi har, och som jag uppfattar att vi rätt så eniga om i riksdagen, om att skydda kritisk infrastruktur mot utländska direktinvesteringar. EU har ju påbörjat ett arbete med en screeningprocess och så vidare. Jag vill bara få förtydligat att denna formulering inte på något sätt står i motsättning till det arbetet, som är mycket viktigt – inte minst i ljuset av att vi nu, som statsrådet vet, bereder en Kinastrategi i utrikesutskottet.

Anf. 108 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Även jag har ett medskick från Centerpartiet. Kina är i dag en stormakt, men en aktör som inte tar det internationella ansvar som kan förväntas av en stormakt och som systematiskt negligerar WTO:s regelverk. Om Kina inte efterlever internationella regelverk som de anslutit sig till räcker det inte med gemensamma dialogtillfällen där EU samlat framför detta till Kina. Sverige och EU måste i samarbete med kinesiska strukturer säkerställa att vi inte blir utnyttjade och deltar i något som i grunden syftar till att upprätthålla Kinas strategiska intressen snarare än våra egna.

Erfarenhet från Kinas agerande i WTO måste beaktas i arbetet med frågor som rör Kina. Jag finner att regeringen ändå har en balanserad ståndpunkt i de här frågorna. Det gäller att vi är kloka, att vi står upp för de principer som har varit vägledande för EU, EU-samarbetet och det som gagnar oss väl, men samtidigt inte är naiva och inte ser vad som händer och sker. Det är en väldigt speciell balansgång vi har att hantera.

Anf. 109 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Först var det frågan från Angelica Lundberg. Tack för frågan! Vi ska absolut inte ignorera de trender som finns. Samtidigt ska vi hitta den balans där vi kan driva EU:s konkurrenskraft inom ramen för den öppenhet och den öppna handelspolitik som har gynnat oss under alla år. Det är en tid av ökad protektionism, och Sveriges och regeringens linje är att vi ska fortsätta med den öppna handelspolitiken. Den har bidragit starkt till tillväxt och sysselsättning inte bara i Sverige utan också i EU. Vi anser att öppenhet mot tredjeland är nyckeln till vår konkurrenskraft. Men återigen ska vi självklart inte ignorera de trender som finns. Vi måste vara vaksamma på det.

Sedan hade vi frågan från Ilona Waldau om skydd för djur, växter och även, som jag uppfattade det, människors liv och hälsa. Det är viktigt att säga att Sverige driver en aktiv politik för handel och klimat, både internt inom EU och när det gäller den externa handelspolitiken utanför EU, inom ramen för WTO. Vi arbetar för att handelssystemet ska stödja och inte stå i konflikt med det globala miljöarbetet.

Detta har länge varit en diskussion inom WTO, även om förslagen inte har diskuterats på senare tid. Nu är det upp till EU och faktiskt också Sverige som pådrivande kraft att driva frågan vidare. En majoritet av WTO:s medlemsländer har inte visat något större intresse i förhandlingarna när det gäller just att bevaka de områden som lyfts här. I samband med reformeringen av WTO, som är nödvändig och som vi tydligt driver från Sveriges sida, ser regeringen att detta är en av de frågor kommer att bli aktuella att driva inom ramen för WTO.

Anf. 110 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Jag hade även en fråga som gällde nettonollutsläpp och om det bara ska ses inom EU eller i hela värdekedjan.

Anf. 111 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Regeringen vill se en industripolitik i EU som bidrar till omställningen till ett samhälle med nettonollutsläpp, precis som nämns här, vad gäller utsläpp av växthusgaser. Man måste ta till vara miljöer med grön omställning, strukturomvandling och framför allt den ökade betydelsen av vad regionala och internationella värdekedjor medför, vilket jag tog upp förut. Vi driver även frågan om att importen bör vara inkluderad i nettonollutsläppen.

Anf. 112 PÅL JONSON (M):

Statsrådet! Jag tror inte att jag riktigt fick svar på min fråga som gällde vad regeringen menar med att kommissionen skyddar mot konkurrensupphandling. Jag lyfte upp en problematik som vi försöker bli varskodda om. Det handlar om att vi inte ska få utländska direktinvesteringar som vi inte kan kontrollera inom kritisk infrastruktur.

Anf. 113 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Det är helt rätt att detta ligger inom det så kallade IPI-förslaget om att skydda mot utländsk konkurrens vid upphandling. Sverige motsätter sig detta förslag med anledning av att vi inte vill bidra till ökad protektionism

eller någon ökad form av handelshinder. Det är väl helt i linje med den ståndpunkt som jag tidigare har redovisat här när det gäller offentlig upphandling. Vi vill se full konkurrens på området för upphandling.

Vad gäller frågan om utländska investeringar är regeringen naturligtvis medveten om de utmaningar som finns med sådana, inte minst inom kritisk infrastruktur. Det handlar även om att man måste skydda säkerhetskänsliga uppgifter och teknologi. Som ni vet har vi tillsatt en utredning för att ta fram ett system för granskning av utländska direktinvesteringar inom skyddsvärda områden. Frågorna har också uppmärksammats inom EU och i en EU-förordning som bland annat reglerar fördjupat samarbete på området mellan EU-länder.

För att förstärka skyddet för de mest skyddsvärda verksamheterna i samhället har regeringen arbetat fram en ny säkerhetsskyddslag som trädde i kraft i april i år. Vi har också tagit initiativ till ytterligare åtgärder på säkerhetsskyddsområdet genom att tillsätta en utredning som bland annat föreslagit utvecklad tillsynsstruktur med utökade befogenheter och sanktioner. Detta betänkande har remitterats och bereds nu i Regeringskansliet.

Regeringen har alltså vidtagit ett antal åtgärder för att skydda känsliga områden, infrastruktur och teknologi mot felaktiga utländska investeringar.

Anf. 114 LOTTA OLSSON (M):

Ordförande! Min fråga gäller var någonstans vi kan få information om vilka frågor som drivs angående utvecklingen av WTO. Bland annat på näringsutskottet har vi efterfrågat vilka förändringar regeringen vill ha vad gäller WTO. Jag kan inte säga att jag känner igen att det handlar om skydd av natur och djur.

Även om vi skulle kunna ställa oss bakom sådant måste vi få information om vilka förändringar man vill åstadkomma, och i så fall i vilken form och var, om man vill söka stöd för sådana reformer på landsnivå.

Anf. 115 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Detta är naturligtvis en väldigt viktig fråga, särskilt med tanke på att vi från Sverige och många EU-länder, egentligen hela EU, driver på för en stark reformering och modernisering av WTO. I går var jag på FAC handel, det vill säga handelsministrarnas möte, i Bryssel. Detta var en huvudfråga på agendan.

När det gäller information om regeringens linje på alla områden återkommer jag gärna med ett svar. Klimatet var den fråga som kom upp, och jag besvarade den i ett bredare perspektiv. Men det gäller också många andra frågor. Nu finns inte detta på agendan för KKR-mötet, men jag förstår frågan och återkommer som sagt gärna med ett svar på den.

Anf. 116 LOTTA OLSSON (M):

Detta är enormt viktigt. Vi har precis haft en lite konstig omröstning här om olika åsikter om hur välkända de olika ståndpunkterna har varit. Det här visar att om regeringen inte är tydlig med vad man vill och driver kan man inte förvänta sig att fem i tolv få stöd för det. Som jag ser det är detta en demokratifråga.

Nu var jag jätteskarp.

Anf. 117 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Tydlighet är alltid bra.

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med oliklydande avvikande meningar från Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Övriga frågor. Där är alla punkter utom 6 d statsrådets ansvar. Jag överlämnar dem som helhet så får statsrådet avgöra vilka delar hon vill lyfta fram.

Anf. 118 Statsrådet ANNA HALLBERG (S):

Fru ordförande! Utöver de beslut och diskussionspunkter som precis har redogjorts för finns en rad övriga punkter på dagordningen för mötet i konkurrenskraftsrådet den 28 november. Regeringen ämnar notera informationen som ges under dessa punkter, men vi förutser inte några diskussioner under dem. Vid eventuell diskussion under den dagordningspunkt som är utan numrering – det står 6 x – om försvarsindustrin kan Sverige vid behov ge stöd till Danmarks not om vikten av konkurrensdimensionen inom Europeiska försvarsfonden.

Det kommer också att vara en lunchdiskussion om små och medelstora företag, men något diskussionsunderlag har ännu inte tillgängliggjorts för denna punkt.

Om det finns frågor om övriga punkter svarar jag självklart gärna på dem.

Anf. 119 ILONA SZATMARI WALDAU (V):

Detta handlar som sagt om information, och vi vet inte exakt vad som kommer att diskuteras. Jag vill ändå poängtera det som Vänsterpartiet har fört fram i samtliga sammanhang, det vill säga att vi inte vill ha Europeiska försvarsfonden och menar att Sverige inte ska delta i den. Sverige ska också driva att den ska läggas ned.

Anf. 120 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi noterar synpunkten, även om det inte går att anmäla avvikande mening.

Jag finner att vi har fått information och tackar för den.

Därmed har vi klarat av de ämnen och områden som statsrådet hade ansvar för i dag. Vi tackar för besöket och genomgången och önskar statsrådet med stab en trevlig helg.

§ 4 Konkurrenskraft – inre marknad och industri
Statsrådet Lena Micko
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
konkurrenskraft den 28 november 2019

Anf. 121 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Lena Micko med medarbetare varmt välkomna till EU-nämnden. Jag har förstått att det är första gången som statsrådet är här.

Vi har ingen återrapport. Det brukar annars vara det vanliga att börja med. Det finns utsänd information om samråd inför mötet. Vad vi i dag har att hantera är dagordningspunkt 3, Direktiv om grupptalan, och vi går direkt in på den.

Anf. 122 Statsrådet LENA MICKO (S):

Detta handlar om en grupptalan där förhandlingar har pågått sedan våren 2018. Nu är inriktningen att rådet nästa torsdag, den 28 november, ska försöka komma överens om detta.

Ärendet handlar om ändringar i regelverket om förbudsförelägganden. I alla medlemsstater ska det finnas möjligheter för organisationer och myndigheter att föra talan om en gottgörelse. Det kan handla om skadestånd. Och detta gäller för en grupp konsumenters räkning, vilket är huvudfrågan. Syftet är att motverka överträdelser av konsumentskyddslagstiftningen och ge möjligheter till en grupp konsumenter att få kompensation. Man kan ha lidit skada för att någon har brutit mot regelverket.

Regeringen föreslår att förslaget till allmän inriktning kan stödjas, eftersom det handlar om att ändå ha uppnått en god balans mellan konsumenternas intressen och näringsidkares intressen. Det har man arbetat med under en tid. Efter överläggningar och ett bra förberedelsearbete tycker vi att vi kan stödja det som är huvudfrågan.

Anf. 123 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för föredragningen.

Jag finner sammanfattningsvis att det finns stöd för regeringens ståndpunkt.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6 d, Genomförandet av den nya förordningen om konsumentskyddssamarbete. Detta är bara en informationspunkt. Har statsrådet något att tillföra här?

Anf. 124 Statsrådet LENA MICKO (S):

Det enda jag kan säga är att vi tycker att detta är bra. Det handlar sedan också om att ta fram kompletterande delar som behöver finnas i en proposition som kommer att föreläggas riksdagen. Det är alltså ett arbete som pågår.

Anf. 125 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:

Vi tackar för denna information.

Finns det något annat under dagordningspunkt 6, Övriga frågor, som statsrådet vill delge denna samling som tappert sitter här?

Anf. 126 Statsrådet LENA MICKO (S):
Nej, det finns det inte.

2019/20:14
22 november

Anf. 127 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN:
Jag tackar statsrådet för i dag och önskar en trevlig helg.

Innehållsförteckning

§ 1 Utrikes frågor – utveckling

.....	1
Anf. 1 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	1
Anf. 2 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	1
Anf. 3 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	1
Anf. 4 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	1
Anf. 5 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	1
Anf. 6 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	2
Anf. 7 LUDVIG ASPLING (SD)	2
Anf. 8 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	2
Anf. 9 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	3
Anf. 10 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	3
Anf. 11 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	3
Anf. 12 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	3
Anf. 13 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	4
Anf. 14 FREDRIK MALM (L)	4
Anf. 15 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	4
Anf. 16 HANS ROTHENBERG (M)	5
Anf. 17 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	5
Anf. 18 HANS ROTHENBERG (M)	5
Anf. 19 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	6
Anf. 20 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	6
Anf. 21 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	6
Anf. 22 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	6
Anf. 23 LUDVIG ASPLING (SD)	6
Anf. 24 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	6
Anf. 25 PÅL JONSON (M)	6
Anf. 26 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	6
Anf. 27 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	7
Anf. 28 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	7
Anf. 29 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	7
Anf. 30 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	7
Anf. 31 ROBERT HALEF (KD)	8
Anf. 32 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	8
Anf. 33 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	8
Anf. 34 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	8
Anf. 35 ILONA SZATMARI WALDAU (V)	9
Anf. 36 ROBERT HALEF (KD)	9
Anf. 37 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	9
Anf. 38 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	10
Anf. 39 Statsrådet PETER ERIKSSON (MP)	10
Anf. 40 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	10

§ 2 Konkurrenskraft – rymd och forskning

.....	11
Anf. 41 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	11
Anf. 42 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	11
Anf. 43 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	11
Anf. 44 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	11

Anf. 45 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	12
Anf. 46 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	12
Anf. 47 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	13
Anf. 48 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	13
Anf. 49 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	14
Anf. 50 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	14
Anf. 51 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	14
Anf. 52 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	14
Anf. 53 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	15
Anf. 54 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	15
Anf. 55 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	15
Anf. 56 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	15
Anf. 57 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	16
Anf. 58 MARIA STOCKHAUS (M)	16
Anf. 59 CAMILLA BRODIN (KD).....	16
Anf. 60 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	17
Anf. 61 MARTIN KINNUNEN (SD)	17
Anf. 62 FREDRIK MALM (L)	17
Anf. 63 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	17
Anf. 64 MATHIAS TEGNÉR (S).....	17
Anf. 65 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	18
Anf. 66 AMANDA PALMSTIERNA (MP)	18
Anf. 67 PÅL JONSON (M).....	18
Anf. 68 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	18
Anf. 69 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	19
Anf. 70 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	19
Anf. 71 Departementsrådet JONAS BJÖRCK.....	19
Anf. 72 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	20
Anf. 73 MARIA STOCKHAUS (M)	20
Anf. 74 FREDRIK MALM (L)	20
Anf. 75 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	20
Anf. 76 PÅL JONSON (M).....	20
Anf. 77 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	20

Ajournering
.....**21**

Återupptaget samråd
.....**21**

Anf. 78 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	21
Anf. 79 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	21
Anf. 80 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	21
Anf. 81 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	21
Anf. 82 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	22
Anf. 83 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	22
Anf. 84 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	22
Anf. 85 Statsrådet MATILDA ERNKRANS (S)	23
Anf. 86 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	23

§ 3 Konkurrenskraft – inre marknad och industri
.....**24**

Anf. 87 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	24
Anf. 88 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	24

Anf. 89 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	24
Anf. 90 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	24
Anf. 91 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	25
Anf. 92 CAMILLA BRODIN (KD).....	25
Anf. 93 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	25
Anf. 94 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	25
Anf. 95 PÅL JONSON (M).....	25
Anf. 96 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	26
Anf. 97 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	26
Anf. 98 Statssekreterare LEIF JAKOBSSON	26
Anf. 99 CAMILLA BRODIN (KD).....	27
Anf. 100 Statssekreterare LEIF JAKOBSSON	27
Anf. 101 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	27
Anf. 102 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	27
Anf. 103 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	28
Anf. 104 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	28
Anf. 105 ANGELICA LUNDBERG (SD).....	28
Anf. 106 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	29
Anf. 107 PÅL JONSON (M).....	29
Anf. 108 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	29
Anf. 109 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	30
Anf. 110 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	30
Anf. 111 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	30
Anf. 112 PÅL JONSON (M).....	30
Anf. 113 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	30
Anf. 114 LOTTA OLSSON (M).....	31
Anf. 115 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	31
Anf. 116 LOTTA OLSSON (M).....	31
Anf. 117 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	32
Anf. 118 Statsrådet ANNA HALLBERG (S)	32
Anf. 119 ILONA SZATMARI WALDAU (V).....	32
Anf. 120 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	32
§ 4 Konkurrenskraft – inre marknad och industri	33
Anf. 121 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	33
Anf. 122 Statsrådet LENA MICKO (S)	33
Anf. 123 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	33
Anf. 124 Statsrådet LENA MICKO (S)	33
Anf. 125 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	33
Anf. 126 Statsrådet LENA MICKO (S)	34
Anf. 127 FÖRSTE VICE ORDFÖRANDEN	34